

Валентина Григор'єва

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Розроблення концептуального підходу до управління розвитком професійно-технічної освіти потребувало від нас здійснення змістовного аналізу тих процесів, явищ і речей, що охоплюються поняттями «розвиток», «управління», «система», «концепція». Це виявилось складним завданням. Здебільшого ускладнення спричинялися не через термінологічну плутанину, дефініційну суперечливість й невизначеність у трактуваннях щойно згаданих понять. Бо це завжди має місце щодо будь-якого терміну і є атрибутивною характеристикою наукового дослідження.

Складність полягала в наявності надзвичайно великої кількості різноманітних (за галуззю наукового знання) досліджень, у яких тема, предмет і фактично виконана робота не корелюють між собою, не узгоджуються, не відповідають одне одному. Це утруднювало синтезування, гальмувалася систематизація нового знання, класифікація, узагальнення, неможливими ставали порівняння, конкретизація і включення досліджуваного об'єкта до того чи іншого поняття.

Долати названі бар'єри доводилося за рахунок наукових припущень; варіативного розгляду істотних для нас положень, що не набули у тому чи іншому дослідженні конкретики; абстрагування від деяких неістотних граней, характеристик і ознак на користь істотним, визначальним.

Звісно, така робота потребувала значного розумового напруження, витрати часу, серйозних фізичних зусиль і головне – мовної надлишковості, аби детально пояснити, логічно і послідовно описати, обґрунтувати й розкрити ті узагальнення, які ми робили, аналізуючи численні суперечливі напрацювання з проблем управління розвитком освітніх систем, концептуальних підходів до оновлення управління, моделей освітніх систем та управління ними.

Однак, виходячи із щойно зазначеного і враховуючи обмежені обсяги тез, ми невдаємося до детального опису здійсненого. Припустимося короткої репрезентації аналітичних результатів, опустивши, де можливо, докладні міркування.

Розроблення концептуальних основ управління розвитком ПТО має містити провідну ідею, концептуальні підходи до управління розвитком ПТО, сукупність його принципів, основні тенденції, напрями, чинники розвитку ПТО, її особливості. Досить побіжного погляду лише на перелік об'єктів наукового пошуку, аби побачити неосяжне коло завдань, що постають на шляху дослідження цих об'єктів, кожний з яких є множинним утворенням структуральних компонентів. Отже, вирішити масштабні за широтою охоплення і значні за вагомістю надзадачі такого дослідження можна колективними зусиллями науковців лабораторії.

Глибше осягнути логіку нашого дослідницького пошуку і спричиненість вибору його об'єктів допомогло схематичне представлення пошукової роботи. Схематизація дала нам змогу унаочнити дослідницький простір, краще орієнтуватися в ньому, рельєфніше відділити головне від другорядного. Щоб уміло управляти будь-чим, тим паче – освітньою системою, треба знати об'єкт управління всебічно, в усіх його істотних аспектах і ознаках. Аби змістовно, конкретно і ґрунтовно розглянути зазначене, ми обмежилися переважно локальним рівнем управління ПТО (це рівень ПТНЗ), регіонального рівня дотикаємося в межах наших компетенцій, тобто педагогічним аспектом розглядуваної проблеми.

Розвиток професійно-технічної освіти детермінований прискоренням процесів суспільного піднесення, зміною структури ринку праці, динамічним розвитком інформаційних технологій. Це висуває перед системою професійно-технічної освіти нові завдання. Але аналіз даних завдань виявив значну розбіжність, притаманну дослідникам, у розумінні кількісних і якісних параметрів, напрямів, тенденцій розвитку освітніх систем.

На наше переконання, основна причина такої розбіжності полягає в неузгодженості понятійно-термінологічного інструментарію, який використовують дослідники. Але ж від того, що розуміється під конкретним педагогічним явищем, залежить визначення стратегічних напрямів його розвитку, цілей та завдань, впливових чинників, концептуальних підходів, методологічних основ, а звідси – й розроблення шляхів, технологій і методик їх реалізації у практичній діяльності навчального закладу.

Винятком зі сказаного не стало поняття «система професійно-технічної освіти». Не вдаючись до детального розгляду його численних трактувань, обмежимося лише такими міркуваннями. Систему професійно-технічної освіти можна розглядати на рівні країни, окремого регіону, міста, навчального закладу. Як системне явище, вона зберігає всі свої типові властивості та характеристики, але й набуває значних особливостей на кожному з цих рівнів.

Відсутність конкретизації того, який саме рівень професійно-технічної освіти дослідник розглядає, визначаючи конкретні ідеї, цілі, завдання, чинники, принципи, умови її розвитку тощо, призводить до повної невизначеності, безсистемності, суперечливості їх представлення у доробках різних авторів.

Вивчення вітчизняного і світового досвіду управління вказує на необхідність концептуальних змін навіть самих основ освітньої системи, парадигми управління нею. Для визначення шляхів інноваційного розвитку освіти надзвичайно важливим стає відповідь на питання: чи є освіта лише відображенням, наслідком соціально-економічного і політичного життя, або ж джерелом, рушійною силою, провідним чинником його змін; коли і за яких умов освіта детермінується зовнішніми обставинами, а коли вона сама є джерелом змін у суспільному житті. Від того чи іншого рішення цього питання залежить стратегія розвитку освіти і наше майбутнє.